Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова науково-методичної ради
факультету прикладної математики
_____ Лілія БОЖУХА
« 28 » червня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 1.1 Філософія та наукова етика

для здобувачів вищої освіти

рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

галузь знань 12 Інформаційні технології

спеціальність 121 Інженерія програмного забезпечення

освітня програма Інформаційні системи та технології

рік набору 2024/2025 форма навчання денна термін навчання 4 роки

вид дисципліни *обов'язкова (англійська мова навчання – за вибором)*

Розробник: Сергій Вікторович ШЕВЦОВ, д. філос. н., професор кафедри філософії

Погоджено гарант ОП _____ Олег БАЙБУЗ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Робоча програма схвалена на засіданні кафедри філософії
Протокол від « 22 » червня 2024 року № 14

Ухвалено на засіданні науково-методичної ради факультету прикладної математики
Протокол від «28» червня 2024 року № 15

Дніпро
2024

Опис навчальної дисципліни

Навчальний рік (роки*) викладання дисципліни	Курс	Семестр	Підсумковий контроль				Індивідуальні завдання		Кредитів ECTS	Обсяг роботи студента (години)						
											аудиторні					
			екзамен	диф.залік	залік	курсова робота	форма	кількість		всього	всього аудиторних	лекції	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота
2024/25	1	1	1						4,0	120	36	36	-	-		84

1. Мета дисципліни: розвиток та вдосконалення загальної наукової культури здобувачів, системного бачення світу, різноманіття феноменів культури в їх складності та єдності, засвоєння і застосування знань, навичок та вмінь наукової етики у професійному середовищі та дослідницькій роботі.

Вивчення дисципліни забезпечує формування компетентностей за ОП:
ЗК02. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері інженерії програмного забезпечення та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямах на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни.

Для успішного опанування навчальною дисципліною «Філософія і наукова етика» здобувачі вищої освіти повинні мати знання з математики, основ методології та дисципліни «Філософія».

3. Результати навчання за дисципліною та їх співвідношення із програмними результатами навчання.

№	Результати навчання за дисципліною	Програмні результати навчання	Номери тем
1	Знати специфіку основних форм філософського мислення: класичну, некласичну, постнекласичну, комунікативну; ключові сучасні соціально-філософські доктрини. Вміти використовувати загальний концептуально-поняттєвий філософський і науковий апарат.	**РН09** Формулювати та вирішувати задачі оптимізації, адаптації, прогнозування, керування та прийняття рішень щодо процесів, засобів та ресурсів розробки, впровадження, супроводу та експлуатації програмного забезпечення.	Т1-Т11
2	Знати, концептуально-поняттєві горизонти філософського і наукового знання. Вміти в умовах професійної діяльності здійснювати критичний огляд тих форм	**РН06.** Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, резуль-	Т12-Т15

	мислення, які застосовуються під час наукової дискусії; дотримуватись принципів наукової етики у професійному середовищі та дослідницькій роботі.	тати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.	
3	Знати специфіку різноманіття феноменів культури, загальні положення наукової етики. Вміти в умовах професійної діяльності здійснювати критичний огляд тих форм мислення, які застосовуються під час наукової дискусії; дотримуватись принципів наукової етики у професійному середовищі та дослідницькій роботі.	**РН02.** Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з інженерії програмного забезпечення та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів та дотриманням норм академічної і професійної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.	Т16-Т18

4. Структура навчальної дисципліни.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин*				
		лекції	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота
Розділ 1. Ґенеза наукового типу раціональності						
1	Тема 1. Філософія як метатеоретичний фундамент науки. Раціональність як феномен культури в онтологічних, гносеологічних, методологічних, світоглядних координатах. Загальна розмітка наукової раціональності.	**2**				**4**
2	Тема 2. Особливості античного типу науковості: споглядальність, спекулятивність, теоретичність, примордіальність універсального, епістемного, істина, як неприховане тощо.	**2**				**4**
3	Тема 3. Особливості середньовічного типу науковості: співвідношення віри та розуму, теоцентричність, креаціонізм, провіденціалізм, есхатологія, сотеріологія, екзегетика та ін.	**2**				**4**
Розділ 2. Теоретико-концептуальна розмітка класичного типу раціональності						
4	Тема 4. Головні наукові здобутки другої половини XVI – XVIII ст.	**2**				**5**
5	Тема 5. Особливості співвідношення суб'єкту та об'єкту, методології у класичному типі наукової раціональності.	**2**				**5**
6	Тема 6. Особливості теоретико-поняттєвого апарату класичного типу раціональності: сила, маса, швидкість, тяжіння тощо.	**2**				**5**

7	Тема 7. Особливості класичної наукової картини світу.	**2**				**5**
Розділ 3. Теоретико-концептуальна розмітка некласичного типу раціональності						
8	Тема 8. Головні наукові здобутки другої половини XIX – першої половини XX ст.	**2**				**5**
9	Тема 9. Особливості співвідношення суб'єкту та об'єкту, методології у некласичному типі наукової раціональності.	**2**				**5**
10	Тема 10. Теоретико-поняттєвий фрейм некласичного типу раціональності: поле, дуалізм, бінарність, комплементарність, відчуження, воля до влади, переоцінка всіх цінностей, Надлюдина, інтуїція, безтямне, дбання, турбота, присутність, інтерес, переживання тощо.	**2**				**5**
11	Тема 11. Особливості некласичної наукової картини світу.	**2**				**5**
Розділ 4. Теоретико-концептуальна розмітка постнекласичного типу раціональності						
12	Тема 12. Головні наукові здобутки другої половини XX – початку XXI ст.	**2**				**5**
13	Тема 13. Особливості співвідношення суб'єкту та об'єкту, методології у постнекласичному типі наукової раціональності.	**2**				**5**
14	Тема 14. Теоретико-поняттєвий фрейм постнекласичного типу раціональності: синергія, холізм, сингулярність, інший, ризома, слід, наголос, пастіше, симулякр, парадигма, особистісне знання, епістемологічний анархізм тощо.	**2**				**5**
15	Тема 15. Особливості постнекласичної наукової картини світу.	**2**				**5**
Розділ 5. Наука і етика: грані кореляції						
16	Тема 16. Моральний імператив розвитку науки та загальних принципів наукової етики.	**2**				**4**
17	Тема 17. Етична відповідальність вченого, як дослідника наукової проблеми, автора наукових публікацій, керівника аспірантів та викладача дисциплін.	**2**				**4**
18	Тема 18. Етична проблематика в інформаційну епоху та у майбутніх суспільствах знання	**2**				**4**
Всього		**36**				**84**

Тематика самостійної роботи

№ Теми	Тема самостійної роботи	Кількість годин	Рекомендована література (№ з переліку)
	Виконання *комплексної науково-аналітичної роботи*, яка змістовно включає два види: 1) *критичний огляд* одного з першоджерел, пов'язаного з темами розділів 2,3,4: – опис проблемного поля – позначення змістовних блоків тексту й ключових понять; – аналітика проблемного поля – що собою являють змістовні блоки й ключові поняття; – критика проблемного поля – аналітика того, як саме проблематика тексту співвідноситься з власною сферою наукових досліджень й темою дисертації з певними висновками; 2) *есей* за темою, пов'язаною з темами розділу 5, з наступними складовими: – вступ – окреслення важливості тези; – наявність аргументів, які обґрунтовують тезу есею; – наявність прикладів, які посилюють аргументи; – наявність власного коментаря стосовно тези есею; – наявність висновків;	Критичний огляд – **30** есей – **30**	
1.1 1.2 1.3	Розділ 1 «Ґенеза наукового типу раціональності»	**4**	Осн.: 1–16 Дод.: 1–17 Інф. рес.: 1–6
2.1 2.2 2.3 2.4	Розділ 2 «Теоретико-концептуальна розмітка класичного типу раціональності»	**5**	Осн.: 1–16 Дод.: 18–28 Інф. рес.: 1–6
3.1 3.2 3.3 3.4	Розділ 3 «Теоретико-концептуальна розмітка некласичного типу раціональності»	**5**	Осн.: 1–16 Дод.: 29–38 Інф. рес.: 1–6
4.1 4.2 4.3 4.4	Розділ 4 «Теоретико-концептуальна розмітка постнекласичного типу раціональності»	**5**	Осн.: 1–16 Дод.: 39–51 Інф. рес.: 1–6
5.1 5.2 5.3	Розділ 5 «Наука і етика: грані кореляції»	**5**	Осн.: 1–16 Дод.: 52–69 Інф. рес.: 1–6
Всього годин		**84**	

5. Схема формування оцінки.

5.1 Шкала відповідності оцінювання:

Відмінно/Excellent	Зараховано/Passed	90-100
Добре/Good		82-89
		75-81
Задовільно/Satisfactory		64-74
		60-63
Незадовільно/Fail	Не зараховано/Fail	0-59

5.2 Форми та організація оцінювання:

Поточний контроль:

Форма оцінювання	Строки проведення оцінювання (тижні викладання)	Максимальна кількість балів
Оцінювання опрацювання теоретичного матеріалу:		
- *критичний огляд*	14	30
- *есей з відповідної науково-етичної проблеми*	14	30
Максимальна кількість балів за поточне оцінювання:		**60**

Семестровий контроль:

Форма оцінювання	Максимальна кількість балів
Екзамен	**40**

5.3 Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання знань здобувачів*	
Оцінювання критичного огляду	
Бали	**Критерії**
30–27	*критичний огляд виконаний у повному обсязі з дотриманням всіх технічних вимог, рельєфністю змістовних вимог, а також з вагомою критичною частиною – обґрунтовані міркування автора стосовно перетину проблематики тексту та власною сферою наукових досліджень з використанням: а) аргументів; б) прикладів; в) маркерів «на мою думку…», «я вважаю…», «з моєї точки зору…» тощо*
26–22	*критичний огляд виконаний з деякими невеличкими порушеннями технічних вимог*
21–15	*критичний огляд виконаний з деякими порушеннями технічних вимог, нерельєфністю змістовних вимог та недостатньою обґрунтованістю критичної частини*
14–0	*автор не впорався з завданням критичного огляду*
Оцінювання есею	

Бали	Критерії
30–27	*есей написаний у відповідній формі, яка передбачає наявність наступних структурних елементів: вступ (постановка проблеми), обґрунтування тези (послідовність аргументів й прикладів), висновки;*
26–22	*есей написаний у відповідній формі, при цьому спостерігаються певні невеличкі недоліки у наступних структурних елементів: вступ (постановка проблеми), обґрунтування тези (послідовність аргументів й прикладів), висновки;*
21–15	*есей написаний у відповідній формі, при цьому спостерігаються значні недоліки у наступних структурних елементів: вступ (постановка проблеми), обґрунтування тези (послідовність аргументів й прикладів), висновки;*
14–0	*есей не містить жодних з перелічених структурних елементів або відсутній;*
Оцінювання іспиту	
40–36	*у відповідях продемонстрований зв'язок між питаннями у білеті та спеціальністю 121, а також темою власного дисертаційного дослідження з наявністю обґрунтованого авторського коментаря з відповідними маркерами («на мою думку…», «я вважаю…», «з моєї точки зору…», «на мій погляд…»;*
35–30	*у відповідях продемонстрований зв'язок між питаннями у білеті та спеціальністю 121, а також темою власного дисертаційного дослідження;*
29–24	*відповіді надані у межах інформації, що пролунала на заняттях, а також за допомогою інших джерел інформації, що свідчить про обізнаність аспіранта у межах дисципліни;*
23–0	*здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані*

6. Методи навчання, інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна:

Методи навчання:
За характером викладення навчального матеріалу:
– словесні;
– наочні;
– практичні.
За організаційним характером навчання:
– методи контролю та самоконтролю у навчанні;
– методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
За логікою сприймання та засвоєння інформації:
– індуктивно-дедуктивні;
– дослідницькі;
– проблемні тощо.
Інструменти та обладнання:
Мультимедійне обладнання: проектор Epson EB-X 400 (2018 р.) з проекційним екраном, ноутбук HP 2HG, 2BES 250 6,6 15,6 FHD AG (2019 р.)
Програмне забезпечення:
MS Office 365, MS Teams, MS Forms, MS PowerPoint, MS SharePoint, платформа Zoom

7. Рекомендована література:

Основна:

1. Бєсов Л. М. (2004). Історія науки і техніки. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : НТУ ХПІ. 382 с.
2. Гоян І.М., Сторожук С.В., Данилова Т.В. (2017). Філософія науки. Навчальний посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М. 588 с.
3. Добронравова, І., Сидоренко, Л. (2008). Філософія та методологія науки: підручник. ВПЦ «Київський університет». 223 с.
4. Добронравова, І., Сидоренко, Л., Чуйко, В. (2018). Філософія науки: підручник. Київ: ВПЦ «Київський університет». 255 с.
5. Іщенко, Ю. (2019). Філософські основи наукових досліджень. Київ: Інтерсервіс. 240 с.
6. Кассен, Б., Сігов, К., Васильченко, А. (2016). Європейський словник філософії. Лексикон неперекладностей. У 4 т. Київ: Дух і літера. 1832 с.
7. Конверський, А. (ред.) (210). Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів. Київ: Центр учбової літератури. 352 с.
8. Кузь, О., Чешко, В. (2017). Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 172 с.
9. Мельник О.О., Лобода О.І. (2018). Історія науки і техніки. Мелітополь: ФО-Одноріг Т.В. 304 с.
10. Михайличенко, О. (2013). Історія науки і техніки: Навчальний посібник. Суми: СумДПУ. 346 с.
11. Михайличенко, О. (2011). Суспільно-політичні та гуманітарні науки: теорія, історія та методика навчання: навчальний посібник. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка. 347 с.

Пікашова Т.Д., Шашкова Л.О. (1997). Основи історії науки і техніки : навч. посібник. Київ : ІЗМН. 399 с.

12. Огурцов А. П., Мамаєв Л. М., Заліщук В. В., Авраменко С. Х., Зінченко В. А. (2000). Історія світової науки і техніки : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. Київ. 664 с.
13. Ратніков, В. (2012). Основи філософії науки і філософії техніки: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ. 291 с.
14. Семенюк, Е., Мельник, В. (2017). Філософія сучасної науки і техніки. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 364 с.
15. Тофтул, М. (2014). Сучасний словник з етики. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка. 416 с.
16. Йонас, Г. (2001). Принцип відповідності у пошуках етики для техногенної цивілізації. Київ: Лібра. 400 с.

Додаткова:

<u>До розділу 1</u>:

1. Арістотель. (2020). Метафізика. Харків. : Фоліо. 300 с.
2. Арістотель. (2002). Нікомахова етика. К. : Аквілон-Плюс. 480 с.
3. Платон. (1999). Діалоги. К. : Основи. 395 с.
4. Платон (2000). Держава. К. : Основи, 355 с.
5. Святий Августин (1999). Сповідь. К. : Основи. 319 с.
6. Тома Аквінський. (2011). Компендіум теології. К. : Кайрос. 24 с.
7. Hilde de Ridder-Symoens. (1992). A History of the University of Europe. Vol. 1. Universities in the Middle Ages. Cambridge: Cambridge University Press. 506 p.
8. Pedersen O. (1997). The First Universities. Studium generale and the origins of university education in Europe. Cambridge: Cambridge University Press. 326 p.
9. Аристотель і аристотелізм: 2400 років по тому: круглий стіл філософської думки / Філософська думка, 2016, №5. С.6–26.
10. Баумейстер, А. (2012). Тома Аквінський: вступ до мислення. К. : Дух і літера. 408 с.

11. Балух В.О. (2007). Історія античної цивілізації : у 3-х т. Т. 1. Стародавня Греція : підручник. Чернівці : Наші книги. 656 с.

12. Куклін В.М. (2018). Про передумови розвитку наукової думки в Стародавній Греції / *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії» №59*. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. С. 160–175.

13. Курбатов С.В. (2014). Феномен університетів в контексті часових та просторових викликів: монографія. Суми: Університетська книга. 262 с.

14. Лісовий І. А. Античний світ у термінах, іменах і назвах : довідник з історії та культури Стародавньої Греції і Риму. Львів, 1988. 200 с.

15. Озимчук О. Б. (2012). Історія Стародавньої Греції та Риму у термінах, іменах та назвах : навч. посібник. Рівне : ПП ДМ. 224 с.

16. Радул В.В. (2022). Методи навчання в середньовічних університетах Європи / Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. № 207. С. 47–53.

17. Резнік С. (2019). Соціокультурні детермінанти розвитку освіти та викладацької майстерності у Стародавній Греції / *Теорія і практика управління соціальними системами № 1*. С.50–65.

<u>До розділу 2</u>:

18. Декарт, Р. (2020). *Метафізичні твори*. Х. : Фоліо. 219 с.

19. Декарт, Р. (2000). *Метафізичні розмисли*. К. : Юніверс. 2000.

20. Кант, І. (2000). *Критика чистого розуму*. К. : Юніверс. 504 с.

21. Кант, І. (2018). *Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука*. Х. : Фоліо. 288 с.

22. Кант, І. *Рефлексії до критики чистого розуму*. К. : Юніверс. 240 с.

23. Hilde de Ridder-Symoens. (1996). A History of the University of Europe. Vol. II. Universities in Early Modern Europe (1500–1800). Cambridge: Cambridge University Press. 711 p.

24. Plokhy S. (2015). The Gates of Europe. A History of Ukraine. New York. 433 p.

25. Малівський А.М. (2019). Незнаний Декарт: антропологічний вимір у філософуванні: монографія. Дніпро: Герда. 300 с.

26. Рафальський О.О. (ред.) (2020). Антропологічний код української культури і цивілізації. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. Книга І. 432 с.

27. Секундант С. (2021). Ляйбніц і Вольф: критичні засади ідеї наукової революції у філософії / Sententiae. Т.40. С. 40–66.

28. Хома О. (2010). Ingenium і «дедуктивний метод» Декарта / Sententiae XXII (№1). С. 192–207.

<u>До розділу 3:</u>

29. Heisenberg W. (1959). From Plato to Max Plank. The Philosophical Problems of Atomic Physics / The Atlantic Monthly. P. 109–113.

30. Heisenberg W. (1966). Philosophic Problems of Nuclear Science. NYC: Fawcett World Library. 144 p.

31. Heisenberg W. (1971). Physics and Philosophy. The Revolution in Modern Science. London: John Dickens & Co Ltd. 176 p.

32. Reihenbach H. (1944). Philosophic Foundations of Quantum Mechanics. Berkley and Los Angelos: University of California. 182 p.

33. Schrödinger E. (2013). What is Life. Mind and Matter. Autobiographical Sketches. Cambridge: Cambridge University Press. 184 p.

34. Doyle B. (2016). Great Problems of Philosophy and Physics Solved? Cambridge: I-Phi Press. 472 p.

35. Гадамер, Г.-Г. (2000). *Провідні гуманістичні поняття //* Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т.1. К. : Юніверс. С. 18–47.

36. Гайдеґер, М. (1998). *Будувати, проживати, мислити //* Возняк Т. Тексти та переклади. – Х.: Фоліо. С. 313–332.

37. Фройд, З. (2018). *Психологія сексуальності*. Х. : Фоліо. 151 с.

38. Ігнатьєв В.А. (2017). Некласичний дискурс філософської парадигми / Онтологія. Гносеологія. Феноменологія. Філософія науки, Т.300. №288. С. 101–107.

<u>До розділу 4:</u>

39. Bertalanffy L. von (2009). General System Theory: Foundations. Development. Application. NYC: George Braziller. 296 p.

40. Feyerabend P. (1993). Against Method: Outline of an Anarchistic Theory of Knowledge. Biddles Ltd. 273 p.

41. Kuhn T. (1962). The Structure of Scientific Revolutions. Chicago. 264 p.

42. Prigozhine I., Nicolis A. (2004). Self-Organization in Non-Equilibrium Systems. Belgrade. 226 p.

43. Popper K. (2002). The Logic of Scientific Discovery. London and New York: Routledge. 545 p.

44. Prigozhine I., Stengers I. (1984). Order out of Chaos: Man's new dialogue with Nature. NYC: Bantam Book. 349 p.

45. Гроф С. (2010). Структура наукових революцій / Психологія і суспільство, №2. С.105–112.

46. Кун Т. (2001). Структура наукових революцій. К. : Port-Royal. 228 с.

47. Лакатош І. (2007) Методологія науково-дослідницьких програм / Психологія і суспільство, №4. С. 11–29.

48. Поппер К.Р. (2021). Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем / Актуальні проблеми духовності. Кривий Ріг. Вип. 22. С. 170–191.

49. Фукуяма Ф. (2005). Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. Львів: Кальварія, 380с.

50. Hammond D. (2005). Philosophical and Ethical Foundations of Systems Thinking / Communication, capitalism & critique, Vol. 3 №2. P. 20–27.

51. Копилов Г. (2010). Про природу «наукових революцій» / Психологія і суспільство, №2. С. 113–127.

<u>До розділу 5:</u>

52. Jonas, H. (1985). *The imperative of responsibility: In search of an ethics for the technological age*. University of Chicago press.

53. Merton, R.K. (1988). The Matthew Effect in Science, II: Cumulative Advantage and the Symbolism of Intellectual Property. *Isis.* Vol. 79, No. 4, pp. 606–623.

54. Poor, N. & Davidson, R. (2016). The Ethics of Using Hacked Data: Patreon's Data Hack and Academic Data Standards. *Council for Big Data, Ethics and Society.* Retrieved from URL: https://bdes.datasociety.net/wp-content/uploads/2016/10/Patreon-Case-Study.pdf

55. Raghavan, S. L. (2011). All in the Interpretation. *National Academy of Engineering, Online Ethics Center.* Retrieved from URL: http://www.onlineethics.org/Resources/Cases/Interpretation.aspx?id=24975

56. Titus, S. L., Wells, J. A., & Rhoades, L. J. (2008). Repairing research integrity. *Nature*, 453(7198), p. 980.

57. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (редакція від 16.07.2019). Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19

58. Закон України «Про освіту» (редакція від 09.08.2019). Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3

59. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. (2019). К.: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Режим доступу: https://naqa.gov.ua/

60. The European Charter for Researchers. (2005). Retrieved from URL: https://euraxess.ec.europa.eu/sites/default/files/am509774cee_en_e4.pdf

61. The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised Edition. (2017). Berlin: ALLEA – All European Academies. Retrieved from URL: https://allea.org/wp-content/uploads/2017/05/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf

62. Бахрушин, В., Ніколаєв, Є. (2019). *Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності*. К. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1IJtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Cxq9

63. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (Редакція від 04.11.2018). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/page2

64. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (редакція від 16.07.2019). Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19

65. Закон України «Про освіту» (редакція від 09.08.2019). Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3

66. Рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо запобігання академічного плагіату і його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо) №1/11-8691 від 15.08.2018. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/akredytatsiya/instrukt-list/1-11-8681-vid-15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf

67. Коблянська І. (2023). Трансформація етичних аспектів наукових досліджень в умовах цифровізації / Економіка та суспільство №48. [https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-33]

68. Кругляк М. (2013). Трансформація уявлень про етику науки від класичного до сучасного періоду розвитку наукового пізнання / [URL: https://core.ac.uk/download/pdf/84323631.pdf (дата звернення: 7 березня 2023 р.).]. С. 145–164.

69. Ратніков В.С., Теклюк А.І. (2022). Етика та раціональність у науковому дослідженні: Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ. 143 с.

8. Інформаційні ресурси:

http://www.nbuv.gov.ua/
http://www.platona.net.org.ua
http://www.filosof.com.ua/
http://sofy.kiev.ua/
http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku
http://zakon2.rada.gov.ua/lawsshow/995453